

Paimionjoki – matka mullasta merelle

3. Ennallistamalla kohti luonnontilaa

Mistä videossa on kyse?

Videolla Valonian Eemeli Huhta kertoo luonnontilaisista joista, virtavesien muuttumisesta ihmisen toiminnan seurauksena sekä niiden kunnostamisesta ja ennallistamisesta. Lisäksi videolla käsitellään EU:n ennallistamisasetusta ja sen vaikutuksia Suomen virtavesiin.

3. Ennallistamalla kohti luonnontilaa

Videolla esiin tulevat kysymykset

1. Minkälainen on luonnontilainen joki? (0:00:45)
2. Miksi jokia kunnostetaan? (01:21)
3. Miten valuma-alueella tehty kuivatus vaikuttaa jokeen? (02:10)
4. Mitä EU:n ennallistamisasetus tarkoittaa? (02:25)
5. Miten koskia kunnostetaan? (02:57)
6. Minkälainen on Suomen virtavesien tila? (03:27)
7. Mitä hyötyä koskien kunnostamisesta on? (04:04)

3. Ennallistamalla kohti luonnontilaa

Katso video ja keskustelkaa

Katsokaa videosarjan kolmas osa ja keskustelkaa siitä alla olevien kysymysten avulla. Video on kestoltaan noin 5 minuuttia. Voitte katsoa videon kahteen kertaan ja toisella katselukerralla pysäyttää videon aina merkityn kellonajan kohdalla.

1. Minkälainen on luonnontilainen joki? (00:45)

1. Minkälainen on luonnontilainen joki? (00:45)

Videon vastaus

Luonnontilainen joki on ominaispiirteiltään rikkonainen, ja siellä on paljon erikokoista kiviainesta ja luontaisia soraikkoja. Joen valuma-alueelta syntyy mahdollisimman vähän kuormitusta, ja virtaamavaihtelut ovat luontaisia. Lisäksi luonnontilaisen joen varrella on yleensä runsaasti vanhaa puustoa ja lahoppuuta. Myös jokiuomassa on lahoppuuta.

Syventävä tieto

Luonnontilaisessa joessa rakenteellinen monimuotoisuus ylläpitää ekologisia prosesseja ja mahdollistaa monipuolisen lajiston esiintymisen. Eri kokoiset kivet, soraikot ja virtausolosuhteet tarjoavat elinympäristöjä esimerkiksi pohjaeläimille sekä lisääntymisalueita monille kalalajeille. Vähäinen kuormitus auttaa säilyttämään veden laadun, kun taas rantapuusto ja lahoppu säätelevät virtausolosuhteita, sitovat maa-ainesta sekä lisäävät elinympäristöjen määrää ja laatua. Näin ne tukevat jokiekosysteemin toimintaa ja luonnon monimuotoisuutta.

2. Miksi jokia kunnostetaan? (01:21)

2. Miksi jokia kunnostetaan? (01:21)

Videon vastaus

Kunnostuksia tehdään koska ihminen on muokannut jokia ja koskia omiin tarpeisiinsa. Jokia on padottu vesivoiman tuotantoa varten, ja niiden uomia on muokattu esimerkiksi vesiliikenteen sekä puutavaran uiton tarpeisiin. Nämä muutokset ovat muuttaneet jokien luonnollista rakennetta ja toimintaa.

Syventävä tieto

Jokien muokkaaminen on heikentänyt niiden ekologista tilaa ja vähentänyt luonnon monimuotoisuutta. Kunnostustoimilla pyritään palauttamaan jokien luonnollisia rakenteita ja prosesseja, kuten virtauksen vaihtelua sekä kalojen lisääntymis- ja vaellusmahdollisuuksia. Tavoitteena on vahvistaa jokiekosysteemien toimintaa ja parantaa niiden ekologista tilaa.

3. Miten valuma-alueella tehty kuivatus vaikuttaa jokeen? (02:10)

3. Miten valuma-alueella tehty kuivatus vaikuttaa jokeen? (02:10)

Videon vastaus

Valuma-alueella tehdyt kuivatukset nopeuttavat veden kulkeutumista jokeen. Tämä voi voimistaa tulvia ja tehdä kuivista jaksoista entistä kuivempia.

Täsmennys

Luonnontilaisilla valuma-alueilla maaperä, suot ja kasvillisuus pidättävät vettä ja vapauttavat sitä vähitellen vesistöihin. Kuivatus vähentää tätä vedenpidätyskykyä, jolloin sade- ja sulamisvedet kulkeutuvat jokeen aiempaa nopeammin. Tämän seurauksena joen virtaamavaihtelut kasvavat: tulvahuiput voimistuvat ja alivirtaamakausina vettä voi olla tavallista vähemmän. Samalla lisääntynyt virtaus voi kuljettaa jokeen enemmän kiintoainetta ja ravinteita, mikä voi heikentää veden laatua ja jokiekosysteemin toimintaa.

4. Mitä EU:n ennallistamisasetus tarkoittaa? (02:25)

4. Mitä EU:n ennallistamisasetus tarkoittaa? (02:25)

Videon vastaus

EU:n ennallistamisasetuksen tavoitteena on pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen ja kääntää kehitys luonnon tilaa parantavaksi vuoteen 2030 mennessä. Asetuksessa on määritelty tavoitteita eri elinympäristöjen ennallistamiseksi, ja virtavesiympäristöt ovat yksi niistä. Suomessa asetus tarkoittaa muun muassa sitä, että käytöstä poistuneet padot ja muut vaellusesteet tulee tunnistaa ja niiden poistamista suunnitella.

Syventävä tieto

EU:n ennallistamisasetus on jäsenmaita sitova säädös, jonka tavoitteena on palauttaa heikentyneitä ekosysteemejä kohti luonnontilaisempaa tilaa. Virtavesissä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi vaellusesteiden poistamista, jokien luonnollisen virtauksen palauttamista sekä elinympäristöjen kunnostamista. Tavoitteena on parantaa luonnon monimuotoisuutta, vesistöjen ekologista tilaa ja ekosysteemien kykyä sopeutua ympäristön muutoksiin.

5. Miten koskia kunnostetaan? (02:57)

5. Miten koskia kunnostetaan? (02:57)

Videon vastaus

Koskia kunnostetaan palauttamalla niihin luontaisia ominaispiirteitä. Kunnostuksissa parannetaan eliöiden mahdollisuuksia liikkua ylä- ja alavirtaan sekä palautetaan koskeen esimerkiksi kiviä ja soraikkoja. Työssä hyödynnetään usein historiallisia kuvia ja tietoja kosken aiemmasta tilasta. Tavoitteena on palauttaa koski mahdollisimman lähelle sen luonnollista tilaa ennen ihmisen tekemiä muutoksia.

Syventävä tieto

Kuten aiemmin mainittiin, jokia on aikanaan perattu tukkien uittoa varten, ja niitä on myös padottu. Koskikunnostusten tavoitteena on palauttaa virtavesien rakenteellista ja ekologista monimuotoisuutta. Toimenpiteisiin voi kuulua uoman rakenteen monipuolistaminen, kutusoraikkojen rakentaminen, kivimateriaalin palauttaminen sekä vaellusesteiden poistaminen tai ohittaminen. Tavoitteena on parantaa virtavesiekosysteemien toimintaa, vahvistaa kalakantojen luontaista lisääntymistä ja edistää vesistöjen ekologista tilaa.

6. Minkälainen on Suomen virtavesien tila? (03:27)

6. Minkälainen on Suomen virtavesien tila? (03:27)

Videon vastaus

Suomen virtavedet ovat monin paikoin heikentyneitä ihmisen toiminnan seurauksena, ja useat virtavesielinympäristöt ovat uhanalaisia. Erityisen uhanalaisia ovat Etelä-Suomen savisameat virtavedet.

Syventävä tieto

Suomen virtavesien tilaan ovat vaikuttaneet erityisesti uomien perkaus, vesirakentaminen, maa- ja metsätalouden aiheuttama kuormitus sekä vaellusesteet. Nämä muutokset ovat heikentäneet virtavesien rakenteellista monimuotoisuutta ja ekologista tilaa sekä vähentäneet monien lajien elinympäristöjä. Erityisen voimakkaasti muutokset näkyvät Etelä-Suomen virtavesissä, joissa ihmistoiminnan vaikutukset ovat olleet pitkäaikaisia ja laaja-alaisia.

7. Mitä hyötyä koskien kunnostamisesta on? (04:04)

7. Mitä hyötyä koskien kunnostamisesta on? (04:04)

Videon vastaus

Kunnostustoimilla voidaan palauttaa elinympäristön monipuolisuutta, rikkonaisuutta ja luoda uusia, monipuolisempia habitaatteja eliöstölle. Kunnostuksilla on havaittu olevan positiivinen vaikutus eliöstöön. On hyvä huomioda, että virtavesiekosysteemi on kokonaisuus, ja koskien kunnostus on vain yksi osa sitä. Vettä puhdistavat toimenpiteet tehdään valuma-alueella.

Syventävä tieto

Suomen virtavesien tilaan ovat vaikuttaneet erityisesti uomien perkaus, vesirakentaminen, maa- ja metsätalouden aiheuttama kuormitus sekä vaellusesteet. Nämä muutokset ovat heikentäneet virtavesien rakenteellista monimuotoisuutta ja ekologista tilaa sekä vähentäneet monien lajien elinympäristöjä. Erityisen voimakkaasti muutokset näkyvät Etelä-Suomen virtavesissä, joissa ihmistoiminnan vaikutukset ovat olleet pitkäaikaisia ja laaja-alaisia.

Huomio

Joki ei ole irrallinen osa luontoa, vaan osa laajempaa kokonaisuutta. Joen tilaan vaikuttavat sekä joessa tehtävät kunnostukset että se, mitä tapahtuu koko valuma-alueella. Siksi virtavesien suojelussa tarvitaan sekä jokikunnostuksia että luonnon hyvää hoitoa joen ympäristössä.

